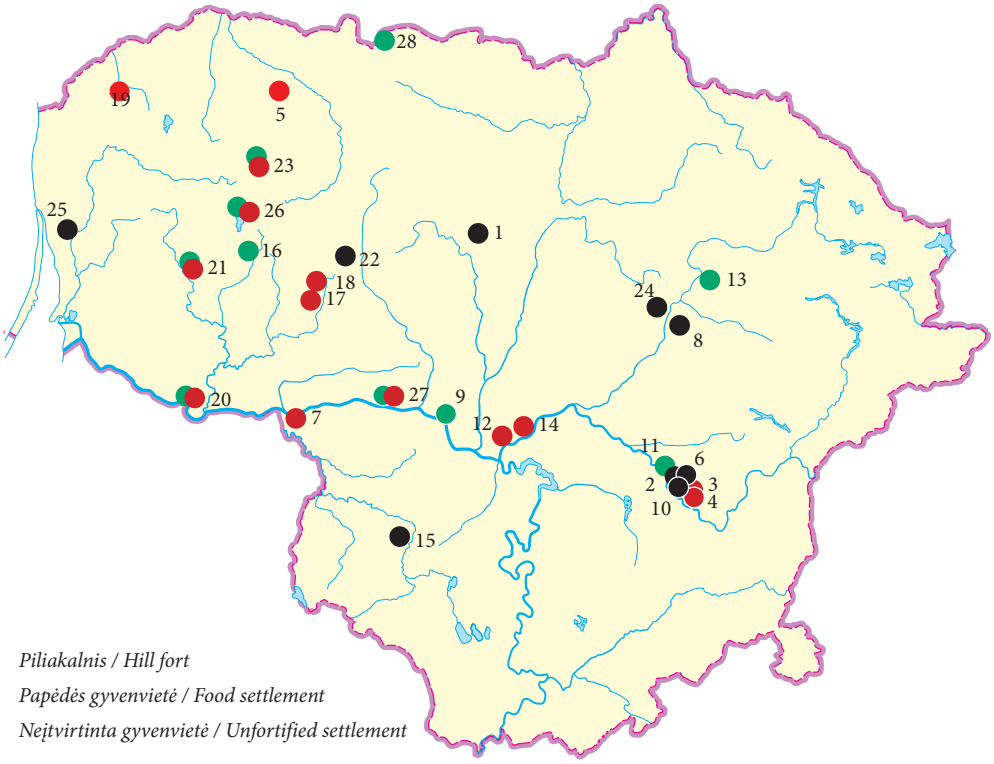
II. Piliakalniai ir geležies amžiaus gyvenvietės
Hill forts and settlements from Iron Age

Piliakalnis / Hill fort

Papėdės gyvenvietė / Food settlement

Neįtvirtinta gyvenvietė / Unfortified settlement

1 – Baisogala (žr. VII)
2 – Bielazariškės
3 – Bradeliškės
4 – Buivydai
5 – Gyvoliai
6 – Grabijolai
7 – Grinaičiai
8 – Jakšiškis
9 – Jaučakiai
10 – Karmazinai
11 – Kernavė
12 – Lentainiai
13 – Liūdiškis
14 – Mažieji Žinėnai
15 – Meškučiai
16 – Medvėgalis
17 – Molavėnai, I
18 – Molavėnai, II
19 – Mosėdis
20 – Opstainys I
21 – Padievaitis
22 – Paprūdžiai (žr. IV)
23 – Pašatrija
24 – Riklikai
25 – Rusliai
26 – Šaukštelis
27 – Veliuona
28 – Žagarė

Dainius Balčiūnas

Jaučakių piliakalnio papėdės gyvenvietė

2009 m. tęsti archeologiniai tyrinėjimai Jaučakių piliakalnio papėdės gyvenvietės teritorijoje (Kauno r., A346K2). Jaučiakių piliakalnis ir papėdės gyvenvietė yra Nemuno upės dešiniojo kranto aukštutinės terasos atragyje. Papėdės gyvenvietės teritorijoje tarybiniais metais buvo ariami laukai, vėliau žemė suskirstyta ir išdalyta atskirais kolektyvinių sodų sklypais, kurie buvo privatizuoti. Archeologiniai tyrinėjimai vykdyti sklypuose, kurių savininkai leido kasinėti.

Jaučakių papėdės gyvenvietė pradėta tyrinėti 2001 m. Per 8 tyrinėjimų sezonus buvo ištirtas bendras 1494 m^2 plotas (žr. *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 60–62; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 59–61; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 57–58; *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 37–39; *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 91–93; *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 124–125; *ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 70–71). 2009 m. buvo ištirtas 101 m^2 plotas.

2009 m. tyrinėjimai pradėti bendrijos sklype 34. Sklypas yra papėdės gyvenvietės R dalyje, priešais 2007–2008 m. tyrinėtą sklypą 42, teritorijos aukščiausioje dalyje, lygioje vietoje. Sode augantys želdiniai ribojo perkasų plotį, tad jos kastos tik 3 m pločio. Tik perkasos 43 plotis buvo 3,5 m. 2009 tyrinėjimų metais iškastos perkasos 40–44, orientuotos R–V kryptimi.

Įžemis (gelsvas smėlis) pasiektas 35–50 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus, perkasoje 44 dėl viršuje užvežtos žemės – 60 cm gylyje. Virš įžemio rastas tamsiai pilkos dirbamos žemės sluoksnis. Gilaus arimo (noragų dėmės matomos įžemyje visose perkasose) (1 pav.) nesunaikintas kultūrinis sluoksnis išliko tik ūkinėse duobėse. Tyrimų metu aptiktos 27 duobės. Duobės dviejų tipų – artimos apskritimui ir ovalui bei netaisyklingos. Jų skersmuo nuo 40 iki 100 cm ir 70x80–120x130 cm, gylis nuo 20 iki 60 cm. Vyrauja 40 cm gylio duobės. Duobės užpildytos maišytu smėliu su angliukais, suodžiais, kai kur perdegusiais trupančiais akmenimis. Lyginant su ankstesniais tyrinėjimais, tokių duobių rasta labai mažai. Viena iš jų (duobė 136), atrodo, galėjo būti kalvio žaizdras. Šios duobės viršuje yra perdegęs molis, o pačioje duobėje rastas rudnelės tekiojo šlako gabalėlis.

Duobėse rasta grublėtos keramikos puodų šukių. Radiniais išsiskiria duobė 150. Joje rastos 3 grublėtos keramikos puodų šukės, iš kurių puodai dalinai rekonstruoti (2 pav.). Puodų angos 19, 22,5 ir 24,5 cm skersmens. Aukštis aiškus tik vieno – 27,5 cm, pakraštėlis neišreikštas, briauna suapvalinta, išorė smarkiai grublėta, molio masėje intensyvi stambiai grūsto granito priemaiša. Puodai lipdyti, degti oksidacinėje

1 pav. Perkasa 44 iš V pusės. D. Balčiūno nuotr.
Fig. 1. Trench 44 from the W.

2 pav. Grublėtos keramikos puodo dalis. D. Balčiūno nuotr. 0 10 cm

Fig. 2. Part of a pot with a rough surface.

aplinkoje, žemoje temperatūroje, vienas jų tik apdžiovintas, trapus. Jų viduje buvo sudegusio maisto likučių. Viduje ir išorėje puodai aprūkę. Nė vienam iš puodų nepriskirtinas 17 cm skersmens dugnas. Dar vieno puodo dalis rasta duobėje 140A. Jo anga 25 cm skersmens, pakraštėlis neišreikštas, briauna užapvalinta, išorė stambiai grublėta. Kitose duobėse rasta puodynių pakraštėlių, sienelių šukių, pasitaikė nedidelių indelių lyginta išore šukių. Rastą keramiką galima datuoti nuo I tūkst. pirmos pusės iki šio tūkstantmečio pabaigos.

Preparuotose duobėse rasta naminių gyvūnų kaulų liekanų. Osteologinę medžiagą ištyrė prof. L. Daugnora. Nustatyti galvijų, kiaulės, avies / ožkos ir arklio kaulai, dantys. Yra ir neatpažintų fragmentų.

Kai kurios juodžemio dėmės panašios į stulpavietes. Jose rasti tik smulkūs degto molio tinko gabalėliai. Tai rodo čia buvus gyvenamus pastatus, tačiau dėl daugiamečių gilių arimų jų pėdsakų neradome. Ateityje tikslinga tyrinėjimus tęsti, nes sodų bendrijoje nuolat vyksta žemės judinimo darbai ir statybos.

The settlement site at the foot of the Jaučakiai hillfort site

In 2009 the investigations were continued at the Jaučakiai settlement site (Central Lithuania, Kaunas District). During 8 excavation seasons a total area of 1494 m^2 was excavated. In 2009 101 m^2 were excavated in garden community plot 34. Sterile soil (yellowish sand) was reached at a depth of 35–60 cm from the current ground surface. It contained indications of recent ploughing (Fig. 1). The settlement's cultural layer has survived only in the storage pits and fire sites. In preparing them, sherds of pots with rough surfaces as well as of pots and cups with smooth surfaces were found. 3 pots were partially reconstructed (Fig. 2). The pits also contained domestic animal bones: cattle, pig, sheep – goat, and horse. The investigated site dates to the first half – late first millennium.

Dovilė Baltramiejūnaitė

Žvalgomieji tyrinėjimai Kernavėje, prie Pilies kalno

2009 m. vykdyti žvalgomieji tyrinėjimai KKRD teritorijoje, į V nuo Pilies kalno piliakalnio esančioje kalvelėje (1 pav.). Tyrimai atlikti dėl KKRD direkcijos planų šioje vietoje rekonstruoti Pajautos slėnyje aptiktas 3 viduramžių miesto sodybas.

Žvalgomieji tyrimai šioje teritorijoje atliekami nebe pirmą kartą. 2007 m. G. Vėlius kalvelėje į V nuo Pilies kalno piliakalnio iškasė 17 2x2 m dydžio šurfų (1 pav.), kai kuriuose iš jų rado viduramžiais datuojamų ūkinių duobių, pavienių radinių, patvirtinančių, jog viduramžių Kernavės miesto klestėjimo laikais